

Records i reflexions sobre l'escola dels '50

En recordo poques coses de la meua escola. Hi vaig començar l'any 1955, a la classe de pàrvuls. Aleshores se'n deia "Grupo Escolar Primo de Rivera". La mare mai no va oblidar quan va ser inaugurada, amb gran pompa, pel General que li'n donà el nom, i ens en feia esment moltes vegades. Ella en guardava un record molt bonic dels seus anys d'infantesa, de com les mestres l'ensenyaven a llegir i a escriure, a cosir i a brodar, i apreciaven tant els seus progressos. Ni havia una, però, que la renyava perquè no es posava mai gaire tesa: "¡ponte derecha, Maria!", li endegava així mateix, en castellà. A la mare li agradava molt el teatre i ella en va fer també, amb èxit, i en català! En canvi, la meua germana Ma. Dolors i jo no en vàrem pas poder aprendre mai de català a l'escola, però ens n'hem anat sortint, sigui com sigui.

En aquelles èpoques la maleta que dúiem a escola era ben petita. Hi havia de cabre molt poca cosa: en un parell de llibres per cada curs s'hi condensava tot el saber que havíem d'aprendre: les dotze o fins i tot catorze assignatures que es donen ara. I això no vol pas dir que n'aprenguéssim menys que avui dia, no senyor, amb només mitja dotzena de llibres, des dels sis als deu anys. Per altra banda, l'entrepà (sempre n'havíem dit '*bocadillo*' nosaltres) que hi portàvem a la maleta era ben petit, sovint només un rosegó de pa, que completàvem a mig matí amb el taco de formatge que ens repartien a l'escola, de vegades amb un got de llet '*de polvos*' a darrera. Tot te però les seves avantatges: de problemes d'obesitat no en teníem cap ni un. Home, em direu, algun sempre hi ha sigut. I és veritat. No se n'ha de fer broma dels capricis de la genètica. Però és que ara això passa de la ratlla i s'ha convertit en una epidèmia, la número ú als Estats Units, com fa poc li vaig sentir dir a Boston al cap de l'Agència de la Salut Pública d'allà. Aquí en canvi els escolars pateixen més pel pes dels llibres que han de carregar-se cada dia a l'esquena que per altra cosa.

Me'n recordo que a pàrvuls ja llegia molt bé però l'escriptura se'm resistia encara una mica. Per començar, feia bastant mala lletra (sempre l'he fet), malgrat que la mare m'obligava a omplir a casa un quadern de cal·ligrafia rera un altre. No hi havia manera. Ara, amb els ordinadors, tots fem la lletra perfecta i aquest problema s'ha acabat. No en parlem, però, de les faltes d'ortografia. Fins i tot als diaris més seriosos es poden trobar escrits de periodistes i altres professionals de la lletra impresa que en fan cada una de falta! Garrafals!! No diguem ja les que poblen, com si es tractés d'una plaga, els exàmens dels estudiants universitaris. És horrorós! Jo a l'escola n'havia tret l'idea que si algun dia succeís una cosa així seria ben bé com la fi del món: encara no sé si era pitjor en aquella època fer una falta d'ortografia o bé un pecat mortal. Pobres noiets i noieta dels '50! Però trobo que hem pogut tirar endavant i ens n'hem sortit bé en tots els camps que hem anat conreant després, tant si han estat camps de debò com si ens hem dedicat a les finances, la medicina, les arts o la fusteria.

També em ve a la memòria que a pàrvuls, quan fèiem un dictat jo solia escriure '*coma*' quan la mestra deia '*coma*'. Ja ho entenia prou que havia d'escriure ', ' i no '*coma*', però sovint no me'n recordava d'aquest petit detall. El que em costava més era l'escriptura cal·ligràfica amb tinta *xina* (era tan difícil que no m'hi caigués mai una taca), i el dibuix, i les llargues llistes, del que fos, reis, rius o bé muntanyes, que ens feien aprendre de memòria. Això era tot un suplici per a mi, que em va acompanyar també durant els set anys d'institut. Però reconec que és així com s'exercita la memòria i es connecten les neurones al cervell, i això també és una greu mancança de

l'ensenyament d'avui dia. És clar que en moltes coses hem anat millorant, ningú no ho pot pas negar, però si n'haguéssim preservat algunes que se n'han anat en orris encara hauríem millorat moltíssim més. És d'això que em queixo.

Bé, en algunes coses es passaven una mica aleshores. El rigor en les notes era excessiu: puntuacions acurades fins la segona xifra decimal, notes de 6,95 qualificades com a “*bueno*” i no “*notable*”. Les faltes d'assistència les devien comptar per hores, i no ja per dies o mitjos dies, ja que he vist al meu quadern un mes amb 14,7 faltes! Ara no passen de ser anècdotes curioses, sense més importància, però prou que en tenien, i molta, aquestes xifres quan érem petits. No és d'estranyar que després hi hagués una reacció tan forta, sobre tot per part dels pares de la ‘generació del maig del 68’: els que en aquesta data mítica teníem entre 15 i 20 anys, com fou precisament el nostre cas. Això és comprensible. El que ja costa més d'entendre és que aquella reacció encara duri, alimentada últimament pel poc o nul interès que posen molts pares en la correcta educació dels seus fills que, per començar, se'ls toregen com volen, en molts casos.

El pati de l'escola era un lloc molt agradable i els jocs d'aquella època, sense teles, ni mòbils, ni *playstations*, ni *internets*, eren més sans que no ho són ara. Ni havia tants i eren tan divertits! I els continuàvem després, pels carrers i places, al sortir d'escola, sobre tot a la Plaça Mercadal, que era de terra i s'hi podien fer forats per jugar a boles i tiretes. Tot Balaguer era nostre, de cap a cap! Si n'hagués de fer una llista d'aquells jocs no l'acabaria mai. Mireu, jo sóc físic matemàtic, i em sento molt orgullós dels grans avenços de la ciència i de la tècnica. Fins i tot, en el cas d'*internet* n'he estat un dels primers coneixedors i usuaris, ja a principis dels '80, a Hamburg, quan en tot Espanya encara ningú no n'havia ni sentit a parlar. Però això no vol dir que tingui de girar els ulls i callar quan veig el mal ús que avui se n'està fent per part de tanta gent, no ja arreu de Catalunya sinó arreu del món sencer. No tornaran mai més aquells jocs d'infantesa. Com diu una cançó alemanya del segle XIX: “*Schön ist die Jugend, es kommt nicht mehr...*”, això és, “Bella és la joventut, no tornarà mai més...” Bé és cert que recordant l'escola ens envaeix la nostàlgia i fàcilment hi quedem atrapats: “... *cualquiera tiempo pasado fue mejor*”, diu el poeta, i a partir d'aquí se'ns fa difícil de continuar raonant.

Però us asseguro que jo sempre he cregut aferrissadament en el futur: en el del nostre país, en el del nostre món, i en el de cada persona humana en particular. I aquest és el moment de confessar que la meva petita aportació com a científic en el secular viatge de la humanitat, que ara s'estén per la Terra i pot ser demà ho farà per altres planetes, ha estat possible gràcies a que, quan era petit, els meus pares es van preocupar de que tinguéssim (la meva germana i jo) una formació com cal. Primer, a l'Escola, després a l'Institut i finalment a la Universitat.

Els hi agraeixo molt a ells i als mestres que vaig tenir: el senyor Blanch, el senyor Zazurca, el senyor Trepas, que feia de director, i un grapat més, tot el que ens varen ensenyar al “Grupo Escolar Primo de Rivera” i li desitjo a la comunitat de l'Escola Àngel Guimerà un magnífic 75è Aniversari i tot lo bo i millor pel llarg i prometedor futur que te per davant. De tot cor *felicitats!*

Emili Elizalde i Rius, 1955-60

<http://www.ieec.fcr.es/english/recerca/ftc/eli/eli.htm>